

Yunus Nadi Abalıođlu (1879- 1945)

Yunus Nadi 1879'da bugünkü adı Fethiye olan Mekri'de doğmuştur. Soyadı Kanunu'nun çıkmasından sonra Abalıoğlu soyadını almıştır.

İlköğrenimini Rodos İbtidai Mektebi'nde tamamlamıştır. 1315 senesi içinde çıkan yazılarında "Yunus Nadi" imzasının üzerinde "Medrese-i Süleymaniye'den mezun" kaydı yer alır. Anılarında "Süleymaniye medresesindeki tahsilim sırasında etkisi altında kaldığım istibdat karşıtı, meşrutî özgür düşünceden yana biriydim". Şeklindeki açıklaması, bu okulun kendisinin fikirleri üzerindeki etkisini göstermektedir. Süleymaniye Medresesi'ndeki tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiş, tahsiline Mekteb-i Sultani ve Hukuk mektebinde devam etmiştir. Öđrenimi devam ederken 1900 yılında gazeteciliğe başlamış, "Malumat" Dergisi'nde yazmaya başlamıştır.

Yunus Nadi'nin gençlik yılları, Sultan II. Abdülhamit'in istibdat yıllarına denk gelmiştir. 1901 yılında Hükümet aleyhtarı bir cemiyetle ilgisi olduğu gerekçesiyle üç yıl hapse mahkûm edilerek Midilli'ye gönderilmiştir. Cezasını tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiştir. 1909 yılında Selanik'e gitmiş ve İttihat Terakki Cemiyeti'nin yayın organı olan "Rumeli" Gazetesi'nde başyazar olmuştur (1910). Balkan Savaşı'nın patlak vermesi dolayısıyla yeniden İstanbul'a dönen Yunus Nadi, Nisan- Ağustos 1912 tarihlerinde Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Aydın Mebusluđu yapmıştır. Diđer taraftan Velid ve Talha Ebüzziya tarafından çıkarılan Tasvir-i Efkâr Gazetesinde başyazılar yazmış ve yazı işlerini yönetmiştir.

İttihat ve Terakki'nin Balkan Savaşı'nda işgale uğrayan Edirne'nin kurtarılması için kamuoyunu harekete geçirme görevini verdiği gazetecilerden biri de Yunus Nadi olmuştur. Yazar, savaş devam ederken İstanbul'da kurulmuş, öncelikli hedefi Balkanlarda yaşayan Müslüman halkın uğradığı haksızlıkları kamuoyuna duyurmak olan, çoğunluğu gazetecilerden oluşun Neşr-i Vesaik (Vesikaların Yayınlanması) Cemiyeti'ne üyelerinden olmuştur. Buradaki çalışmaları ve başyazarı olduğu Tasvir-i Efkâr Gazetesi'ndeki etkili propagandaları ile öne çıkmıştır. Gazetesinde, Balkan savaşları öncesi ve esnasında, halk ile ordunun moralinin yükselmesi ve cesaretinin artması için, birçok şairin ve yazarın propaganda amaçlı kahramanlık yazılarını yayınlamıştır. Aynı şekilde kendisi de bu yönde çok sayıda yazı yazmıştır. Gerek Cemiyet içerisinde gerekse de, gazetesinde yürüttüğu propaganda çalışmaları II. Balkan Savaşı esnasında Edirne'nin geri alınmasında oldukça etkili olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa Sofya'da Ataşemiliter iken onunla görüşmeye başlayan Yunus Nadi, Mustafa Kemal Paşa'nın ülkenin durumu hakkında kendisine yazmış olduğu mektupları "çelik kalemle yazılmış çelik fikirler" tabirini kullanarak "Tasvir-i Efkâr" Gazetesi'nde yayınlamıştır. Böylelikle Mustafa Kemal ile başlayan bu yakınlık Milli Mücadele döneminde giderek artmıştır.

Yunus Nadi, I. Dünya Savaşı boyunca çıkardığı Tasvir-i Efkâr'dan ayrılarak 2 Eylül 1918'de İstanbul'da "Yeni Gün" Gazetesi'ni kurmuştur. Yunus Nadi, kendisinin İttihatçı ve Milliyetçi, Ebüzziyya'nın ise İttihatçı düşmanı ve Hilafetçi olmasını bu ayrılışın sebebi olarak göstermiştir. "Yeni Gün" Gazetesi Milli Mücadele taraftarlığı yaptığı için sık sık kapanmış ancak bir ara "Eski Gün" adıyla yeniden yayınlanmıştır.

Yunus Nadi, gazeteciliğin yanı sıra siyasi hayata da atılmış ve Son Osmanlı Meclisi'ne İzmir Mebusu olarak girmiştir. Nadi'nin Gazetesi Yeni Gün 12 Nisan 1920 tarihine kadar İstanbul'da yayınlanmıştır. Nadi, bu olay üzerine matbaa alet ve makinelerini Ankara'ya taşıyarak Milli Mücadeleye katılmıştır. 23 Nisan 1920'de açılan TBMM'de İzmir Milletvekili olarak yer almış ve tasarı, iktisat, irşat, Anayasa ve Dışişleri komisyonlarında görevler yapmıştır. Ankara'da 9 Ağustos

1920'den itibaren çıkarmaya başladığı “Anadolu’da Yeni Gün” Gazetesi ile Milli Mücadele fikrinin yayılmasında etkili olmuştur. Gazetesinde bu mücadelenin amacı, gerekliliği ile ilgili yazılarıyla halkın bu konuda aydınlanmasında etkili olmuştur. Ayrıca Milli Mücadeleyi desteklemek, halkı haberdar etmek amacıyla Halide Edip (Adivar) ile birlikte 6 Nisan 1920’de Anadolu Ajansını kurmuştur. Yine bu dönem içinde, Ankara Hükümeti ile Sovyet Hükümeti arasındaki yakınlaşmanın sonucu olarak 18 Ekim 1920’de Mustafa Kemal Paşa’nın isteği ile kurulan Türkiye Komünist Fırkası’nın kurucularından birisi olmuştur.

Yunus Nadi, I. İnönü Savaşı’nda kazanılan zaferden sonra İtilaf Devletlerinin isteği ile toplanan Londra Konferansı’nda Milli Mücadele Hükümetini temsil eden delegelerin içersinde yer almıştır. Kütahya Eskişehir Muharebelerinde alınan yenilgi sonrasında Mustafa Kemal Paşa’nın Meclis tarafından Başkomutan seçilmesini destekleyenler arasında yer alarak bu konuda milletvekilleri ile görüştüğü gibi gazetesinde de yazılar yayınlamıştır. Nadi, Sakarya zaferi sonrasında bu çalışmalarından dolayı Yeni Gün Matbaası önünde halk tarafından “Düşman Yıkıldı” sesleri ile alkışlanmıştır.

Yunus Nadi İzmir Mebusu olarak 29 Ekim 1923 günü Anayasa Komisyonu başkanı sıfatı ile Cumhuriyetin ilanını bildiren Anayasa değişikliğini Meclis kürsüsünden okuyan kişi olmuştur.

“Anadolu’da Yeni Gün” Gazetesini 1924 yılına kadar çıkartan Nadi, 7 Mayıs 1924’te “Cumhuriyet” Gazetesi’ni İstanbul’da Nebizade Hamdi ve Zekeriya Sertel ile birlikte yayın hayatına sokmuştur. Nadi, 1945 yılına kadar gazetenin başyazarlık görevini sürdürmüştür. Günlük olarak bu gazete kısa zamanda çok geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmış, dönemin en önemli gazetesi haline gelmiştir. Nadi, bu gazetenin bir hükümet veya parti gazetesi olmadığını ve amacının Cumhuriyet ve demokrasiyi savunmak olduğunu belirtmiştir.

Meclisin II. Dönemi 1924’ten itibaren III, IV ve V. Dönemlerde 1943 yılına kadar Muğla Milletvekili olarak Mecliste yer almıştır. 1945 yılında tedavi amacıyla gittiği Cenevre’de hayatını kaybetmiştir.

Artemiz, İhtilal ve İnkılâb-ı Osmanî, Ankara’nın İlk Günleri, Ali Galip Hadisesi, Birinci Büyük Millet Meclisi’nin Açılışı ve İsyenlar, Çerkez Ethem Kuvvetlerinin İhaneti, Mustafa Kemal Paşa Samsun’da, Kurtuluş Savaşı Anıları adlı bir kısmı ölümünden sonra yayınlanan eserleri mevcuttur.

Bengül BOLAT

KAYNAKÇA

ARIKAN, Zeki, “Yunus Nadi’nin Bir Mektubu”, **Tarih ve Toplum**, X/57, İstanbul-Eylül 1988.

ATATÜRK, Kemal, **Nutuk(1919-1927)**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2002.

BÖKE, Pelin, “Yunus Nadi’nin Hapishane Anıları”, **Toplumsal Tarih**, VIII/45, İstanbul-Eylül 1997.

DAVER, Abidin, “Türk Basınının Yetiştirdiği En İyi Gazeteci”, **Cumhuriyet**, 29 Haziran 1945.

GÜLMEZ, Nurettin, **Kurtuluş Savaşı’nda Anadolu’da Yeni Gün**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2010.

İNUĞUR, M. Nuri, **Türk Basınında İz Bırakanlar**, Der yay., İstanbul 1988.

KARACA, Emin, **Cumhuriyet Olayı**, İstanbul 1994.

KARAÖREN, Sami, **Cumhuriyet Yolunda Yunus Nadi**, Cumhuriyet Yay., 1999.

SEL, Kemal Salih, “Yeni Gün’den Cumhuriyete” , **Cumhuriyet (özel ek)**, 7 Mayıs 1984.

SEL, Kemal Salih, “Yunus Nadi’nin İlk Yazıları”, **Cumhuriyet**, 28 Nisan 1947

Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, C.III, TBMM Vakfı Yay. No: 6, Ankara 2001.

US, Asım, “Yunus Nadi”, **Cumhuriyet**, 29 Haziran 1945.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yunus-nadi-abalioglu-1879-1945/?pdf=3919> adresinden erişilmiştir